DE LAVDIBVS
LEONIS X.
PONT. OPT. MAX.
ROMANI ARCHIGYMNASII RESTITVTORIS

ORATIO
IOSEPHI CARPANI
ROMANI I.V.D.

Publici in eodem Archigymnaſio Iuris Ciuilis Interpretis.

Habita in Sacello

EIVSDEM ARCHIGYMNASII

v. Id. Febr. M. DC. XLVI.

Inter Anniuerſarias eiuſdem Pontificis Exequias.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

ROMÆ, Typis Hæredum Franciſci Corbellett i. 1646.

SVPERIORVM PERMISSV.

PRÆSTANTISSIMO

SACRAE CONSISTORIALIS AVLAE

ADVOCATORVM

COLLEGIO.

IOSEPH CARPANVS F.

SVB vmbra veſtra in publicam lucem prodire geſtit, Ampliſſimi Patres, laudatio hæc LEONIS DECIMI, vt veſtro patrocinio vigeat, quorum imperio nata eſt, quorum benignitate ornata, dum haberetur. Placet Vobis proculdubio, vt Principis magnificentiſſimi laudes non inter anguſtias vnius Sacelli claudantur, non breuiſſima vocis quantumuis viuæ expiratione intermortuæ relinquant in ſolis animis ve-

ſtris veſtigium ſui: ſed vt auribus veſtris humaniſſimè exceptæ, typorum ope ſub omnium oculos veniant. Illud enim gratiſſimi animi præcipuum eſt argumentum, accepti beneficij memoriam velle in omnem poſteritatem propagari. Quapropter & me decuit, & oportuit nomini veſtro illam dicare, non modò vt omnia ornamenta mea Vobis veluti originarijs fontibus accepta referam: ſed vt tenuitate ſua propediem moriturum opuſculum veſtro immortali nomine tanquam anima viuat.

ORATIO.

ÆQVISSIMO ſanè iure LEONI DECIMO Romani huius Archigymnaſij Reſtitutori liberaliſſimo parentalia quotannis inſtaurari, eximiaque laudatricis eloquentiæ pompa Pontificem ſempiterna recordatione digniſſimum exornari iubetis, Ampliſſimi Patres, Sapientiſſimi Profeſſores; nimirum vt pietatem animi veſtri gratiſſimi poſteritas omnis accipiat, debitum verò Pontificis Optimi Maximi magnificentiæ præconium ætas mortalium nulla conticeſcat. Si enim in mentibus ad ciuilium officiorum normam exactis beneficij quamuis multò ante præteriti gratiam eſſe decet immortalem; quantò æquiùs in cordibus omnium, ad quos peruenit, æterna non delendæ inſcriptionis conſecratione ſculpendum eſt beneficium illud propè diuinum, quod non ab origine modò vetuſtiſſimum, ſed à recenti, perennique vtilitatis fluxu recentiſſimum appellari par eſt. Quapropter quamuis Capitolium ingreſſus, in ſubiectaque non minus epigraphe, quàm in erecta ſtatua LEONEM in-

tuitus, grauiſſimum Senatus Populique Romani iudicium non potuerim non admirari: cùm tamen Oratio mea exigui temporis anguſtijs quodam veluti cancello coërcita vberrimos laudationum campos excurrere nequaquam poſſit, Vobisque accepti beneficij recordationem iucundiſſimam fore ſentirem, exornaturo mihi LEONEM ex huius Archigymnaſij limine pedem efferendum eſſe non cenſui; cum præſertim tantam hìc reperiam amplificandi, exaggerandique materiam, vt immenſum aperiri opus neceſſe eſſet, ſi ſapientiſſimæ huius molis, quam prudentia opifex excogitauit, effectrix liberalitas extruxit, lapidem omnem ingenio mouere vellem.

Et quidem ſumma omnia in LEONE fuiſſe, generoſitatem natalium, inſtitutionem ſanctiſſimam, primos honores ante ætatem habitos, non tamen ante virtutem; liberalitatem planè incredibilem, prudentiam ſingularem, magnitudinem animi humana maiorem, in aduerſis rebus conſtantiam, æquanimitatem in proſperis, neque ipſa vnquam inuidia reuocauit in dubium. Verùm cùm bonis artibus excitandis, huiusque Academiæ immutando ſqualori cogitationem adiecit, dum conquiſitos vndique ſapientiſsimos viros ad informandam liberalibus diſciplinis iuuentutem liberalitatis ſuæ ſtipendiarios effecit, ſe ipſo maior ad prouidentiſsimũ Deum expreſsione quadam mirabili propius acceſsit. Deus enim Optimus Maximus dum fontem luminis, mundique pupillam condidit Solem, & collocauit in Cœlo; ita genitricis pulcherrimorum partuum terræ neceſſitatem; ita humani generis vtilitatem reſpexit, vt fœcundantem omnia virtutem non vnius, aut alterius ſeculi ſpatio definiret, ſed in omnia conſecuturæ ætatis tempora firmiſſimis conſtituta legibus orbis ampliſsimi conuerſione diffunderet. Non ſecus Pontificum prouidentiſsimus LEO diuinum planè opus in reſtituenda, vindicandaque Rẽpublica moliturus, ita æui ſui depellendam putauit ignorantiam,

ita

ita gentes, quibus imperabat è Vaticano faſtigio, felices voluit, vt poſterorum etiam quotquot aliquandò viuerent, felicitatem conderet. Quod cùm in Principibus, quorum poteſtas hæreditario iure tranſit ad filios, tantam omnium commendationem vendicet ſibi, vt minuere illam vix audeat, ac ne vix quidem, adiuncta hæredis vtilitas: in Principibus, quibus tradere ſceptrum conſueuit aut Populus, aut Senatus, tam admirandum eſt, & excelſum, vt vel ipſa cogatur commendare maledicentia. Non enim Tù Pontificum optime, nobiliſsimam cogitabas amplificare Familiam, dum Lycæum hoc auguſtiùs inſtaurabas: in excelſo mentis capaciſsimæ theatro, dum non ſpectatoribus modò magnificentiſsimi imperij tui, ſed omni prorſus poſteritati vtiliſsima dabatur fabula, tacebat priuatus Tuorum amor, publicus primarias partes agebat; vt non minus Chriſtiana omnis Reſpublica Te Parentem agnoſceret, & appellaret, quàm Coſmum Gentilem tuum Florentina cognouerat, & appellauerat. Vt enim liberaliſsimus fueris in priuatos quoſque vel mediocri liberalium artium notitia nobilitatos, vt vectigalia ſingulari benignitate ſuſtuleris, vt dato congiario Romanum Populum exhilaraueris, nulla tamen tua liberalitas in eius comparationem venire poteſt, qua collabentem hanc Academiam, excidiumque Reipublicæ ſecum trahentem non ruina tantùm prohibuiſti, ſed ad pulchriorem tuæ mentis ideam nobiliſsima forma reformaſti; nemo enim tunc erat, nemo conſecutis deinde temporibus fuit, nemo in præſens viuit, nemo erit in poſterum, quem liberalitas illa prætereat, cui tua hæc munificentia non proſit. Quod vt in oportuniſsima legum ſcientia (quæ mihi diſciplinarum omnium inſtar hìc erit) explicatiùs ob oculos Vobis ponam, liceat mihi per veſtram benignitatem ex hoc Archigymnaſio tanquam è ſpecula vniuerſam Rempublicam celerrima mentis agitatione percurrere. Homines animalia, vt Ariſtotiles aiebat,

 mini-

minimè ſolitaria, quamuis innato pondere in ſocietatem inuicem, communionemque propendeant, attamen in tot ſententias, quot capita diſtributi, tam varia morum, affectionumque diſſimilitudine natura ipſa degenerante compacti ſunt, vt quemadmodum ſi quos pauciſſimos eadem vultus lineamenta ſimiles faciunt, præcipuo cum admirationis ſenſu indigitare conſueuimus: ita in admirandarum auditionum numero reponatur, ſi quos planè ſimiles inuenimus. In vnaquaque familia fratres à primis fratribus diſſidere inter ſe didicerunt, altero ſcilicet parem dedignante, ſuperiorem altero non ferente. Hæc eadem ipſa Imperatricis Vrbium Vrbis augusta mœnia in ipſis exordijs fraterno ſanguine maduerunt. Quòd ſi affectionum diuerſitas inteſtinis litibus diſtrahit quos arctiſſima ſanguinis, cognationisque neceſſitudo coniungit, vbi aliud non interceſſerit, quàm communiſsimum vnius, eiuſdemque naturæ vinculum, tam debilia eſſe ſtamina politicæ coniunctionis neceſſe eſt, vt niſi potentior aliqua vis vel inuitos aſtringat, Reipublicæ cuiuſuis corpus inſurgentibus contra ſemetipſa infinitis planè capitibus atrociſsimè dilanietur. Huic vt obuiam iretur periculo, honeſtiſsimas leges excogitauit prudentia, ſanxit iuſtitia, authoritas promulgauit, publicus approbauit conſenſus, quarum inuiolabilis, intactaque cuſtodia ita faceret vnumquemque felicem, tam aptè maxima Reipublicæ membra mediocribus, minimiſque vinciret, vt nemo vel infimus alienæ ſortis inuidia tangi poſſet, par factus ſupremis ipſis æqualitate iuſtitiæ; niſi plerumque in plurimorum cordibus mortuæ in ſolis libris, aut lapidibus viuerent. Oportuit igitur vt quos honeſtas non inuitabat, præmium alliceret, abſterrerentur metu, quos turpitudo non auocabat: oportuit vt prouincijs, ciuitatibus, municipijs æquiſsima Iuris interpretatione regendis idonei Præſides conſtituerentur, vt legibus, hoc eſt ſurdæ, vt Liuius aiebat, mutæque rei ſpiritus adderetur, atque ani-

ma

ma viuæ vocis oraculo: oportuit vt non æquitas modò, ſed prudentia quoquè, ac doctrina legum in Iudice tanquam in capite reſideret; nam de membrorum ſanitate deſperandum penitùs eſt, quotieſcumque caput aut ignorantia, aut iniquitate delirat: oportuit denique vt qui proprij iuris ſatis gnarus non foret, vicariam Patronorum vocem, & ſapientiam ſupponeret. Ad Te nunc reuertor, prouidentiſsime LEO; neque enim Te præteribat, qui ſapientiſsimus eras, quæ Reipublicæ immineret aut ignominia, aut excidium ab huius Archigymnaſij ruina; aut enim cum dedecore ſummo Vrbis gentium omnium Reginæ ab exteris nationibus Præſides prouinciarum emendicandi fuiſſent, aut dum inſipientibus crederentur populorum habenæ, omnis totius Reipublicæ ſtatus interturbandus, omnis dignitas obſcuranda, omnis ordo inuertendus eſſet. Et ſanè decebat ne vt ſapientiſsimus Imperator Iuſtinianus, Sanctiſsimi Gregorius, Bonifacius, ceterique Pontifices Canonicarum legum latores vbiuis gentium eloquentiſsimi in ſola hac Cæſarum, & Pontificum Regia tacerent? Tolerari ne poterat, vt quæ de intima prodeunt Vaticani cortina de humanis, diuiniſq; rebus oracula in hoc eodem Imperij, religioniſque centro publicos deſiderarent Interpretes? Par erat vt cum ruente hoc Lycæo glorioſum etiam illud tolleretur Romanorum elogium

Tu regere Imperio populos Romane memento,
(Hæ Tibi erunt artes) pacique imponere morem.

Nunc verò prouidentia, munificentiaque LEONIS & antiquus Vrbis reſtitutus eſt ſplendor, & vtrique decus additum Iuri, & parata illuſtribus ingenijs præſidia, quibus ſecernantur à vulgo, & apertus pacificæ militiæ campus, vbi delectus haberi poſsit non militum, ſed ductorum, & populis ne Iudicum inſipientia vexentur, & actoribus ne cauſa cadant ob cauſidicorum inopiam, & reis ne ſine patrono perire poſsint, ſatis inſuperque conſultum.

Neque

Neque tamen prouidum hoc LEONIS, magnificumque conſilium ſubiectis tantummodo populis vigilabat; prudentia illa longè proſpiciens non ſiſtebat in emendandis hominum, dirigendisque commercijs modò: futuris vt prodeſſet Principibus illud planè cauebat, vt viris potius dignitates deeſſent, quàm dignitatibus viri: dum Academiam hanc collabentem erexit, officinam aperuit, in qua exciſæ, politæque columnæ ſuſtentandis Chriſtiani Orbis Eccleſijs proſtarent, virtute ſola vendibiles. Neque hìc ego alios appello Teſtes, Iudiceſq; quàm Vos ipſos, Amplißimi Patres, quorum vnuſquiſque & ſapientia, & probitate ſuffragante præcipuis Chriſtianæ Reipublicæ gradibus haberi dignus poteſt; è veſtro enim hoc numero delectus plerumque Virorum habetur, quibus Chriſtiana Reſpublica ſiue in adminiſtrandis prouincijs, ſiue in Eccleſiijs regendis, ſiue in arcanis Pontificiæ mentis conſilijs ad Reges legatione laudatißima perferendis tanquam efficacibus felicitatis ſuæ inſtrumentis vtatur; quorum ſæpènumero ſplendor vbi ſatis candore morum, iuſtitiæque præluxit, ſacram accendi ſolet in purpuram, nec non ad ſupremum quandoque apicem humanæ maieſtatis aſcendere. Quod ſi vnquam aliàs, nunc præſertim gratulandum eſt Vobis, cum olim Vnus Veſtrum extiterit, quem triplicis coronæ pondus in præſentiarum non grauat, INNOCENTIVS DECIMVS Pontifex Optimus Maximus. Nunc ſi vnquam aliàs in Cœlum extollendus eſt LEO, cuius prouidentiæ, ac liberalitatis amplißimus hic fructus eſt, vt nec priuata vlla particula æquißimos Iudices, aut Rectores, nec vniuerſa Reſpublica Pontifices Optimos, Sanctiſſimosque deſideret.

LAVS DEO.